

NORA SZENTIVÁNYI

Lägenheten

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

LÄGENHETEN ÄR ALLTFÖR LITEN för de fyra som bor där, även om en av dem som bor där är liten. Genom ytterdörren kommer man in i en hall. Det finns inte mycket plats att hänga av sig ytterkläder, bara en liten nisch på den vänstra sidan om dörren. Här kan man också ställa skor och väskor.

Omedelbart till höger är köket. Det finns ingen dörr, det är det inte plats till. I stället finns det ett slags dragspelsdörr som det går att skjuta till om det värsta oset.

Inne i köket står ett mycket litet bord intill väggen på vänster sida. Det är ett kvadratisk bord i blågrått laminat. Bara två personer kan sitta här och äta. De får sitta mitt emot varandra, intill väggen. Eller tre faktiskt, när man drar fram pallen som står under bordet, då får det plats en tredje person. Det står en pall på var sida om bordet, och en under. Det är bara tallrikarna som får plats på bordet. Maten tar man på spisen. Men det är inga problem, för man når spisen när man sitter vid bordet.

Köksbänken är på höger sida. En gasspis, en liten bänkdell, och en diskho. Över och under köksbänken är det skåp. Ljusblå skåp med skjutdörrar upptill, och vanliga skåpdörrar nedtill. Man kan inte öppna de nedre dörrarna

om det sitter en tredje person vid bordet. Denne kan luta sig mot köksbänken när hon sitter vid bordet. Och det kan inte vara en alltför stor person, det finns det inte plats till.

Bredvid spisen, på bortre väggen, är det ett litet fönster. Fönstret har galler, för att skydda mot inbrott, för lägenheten ligger på nedre botten. Alla fönstren i lägenheten har galler. Vitmålade järngaller. Det är förmodligen ingen konst att såga igenom dem om man verkligen vill ta sig in, men gallren inger ändå en viss känsla av trygghet för dem som bor här.

Den vänstra väggen i köket har inga skåp och inga hyllor, men väggen slutar i en liten dörr, och innanför den dörren är skafferiet. Här finns en viss svalka också under de hetaste sommarmånaderna. Härinne står guldets rader på rader av burkar och flaskor från många årgångar tillbaka. Vissa sorters sylt blir bara bättre av att mogna. Det finns plummonmarmelad som är mörkbrun, nästan svart. Och det finns aprikosmarmelad i hela färgskalan från mjukt guldgul till mörkt röd och varmt rödbrun. Och här ligger det söta vinet i sina flaskor, och så brännvinet naturligtvis.

Nästa dörr i hallen, på höger sida, bara femton centimeter från öppningen till köket, är toalettdörren. Det finns bara plats för själva toalettstolen, och över den hänger spolanordningen. Man drar i ett snöre för att spola. Själva toalettskålen är så underligt utformad att det behövs god fart i spolvattnet för att allt ska komma med i första spolningen. Om man misslyckas får man tålmodigt stå och

vänta tills vattentanken har slutat sippra och man kan dra i snöret en gång till.

Efter toalettdörren är dörren till badrummet. Badrummet är också minimalt, men här finns i alla fall plats för ett litet badkar på tvären, och ett handfat. När man varit på toaletten måste man alltså gå ut i hallen och in i badrummet för att tvätta händerna. På väggen bredvid handfatet hänger varmvattenberedaren. Den går på gas, och varje gång man vrider på varmvattenkranen tänds gaslågan i en liten explosion som lätt kan få den ovane att hoppa till.

Under varmvattenberedaren står det numera en tvättmaskin. Den matas från toppen, och man måste dra fram den för att kunna lägga i kläderna. Den är väldigt liten, det får bara plats lite kläder åt gången. Hur tvättar hon lakan? Inte tvättar hon väl fortfarande lakan för hand? Står hon böjd över badkaret med armarna ner i det heta vattnet? Jag minns den rörelsen, när man vrider ur vatten ur stora lakan. Man är två personer, den ena vrider åt det ena hållet och den andra åt det andra så att det blir en lång korv som vattnet strilar ut ur. Sedan är det dags att skölja, och efter sköljningen gör man om samma procedur för att få ut allt vattnet. Man måste skölja flera gånger, och vrida ur vattnet mellan varje omgång. Jag minns händerna som vrider. De gamla händerna med den tjocka huden. Fingrarna lite klumpiga och svärböjda. Har hon reumatism? Jag tror inte att hon har reumatism. Händerna är bara trötta. Lederna är trötta. De vill inte längre vara följsamma. Hon strävar med att böja fingrarna runt det våta tyget, och långsamt böja upp dem igen. Hur gör hon

detta nu när hon är ensam? Hon har alltid varit ensam. Hon har alltid klarat av detta på egen hand. Men när vi var på besök kunde vi hjälpa henne med det.

När tvätten är klar så hänger hon upp den ovanför badkaret. Det är högt i tak, och hon har en upphängningsanordning som kan hissas ner för ändamålet. Snöret är fäst i en krok i väggen. När man lossar på det kan man fira ner tvätthängaren, och så fäster man den i väggen medan man hänger upp tvätten, och när man är klar så hissar man upp det hela under taket, så att man får plats att stå rakt upp i badkaret fastän tvätten hänger på tork. Men om det är lakan som hänger där så hänger de ganska långt ner. Jag minns känslan av våta nytvättade lakan mot ansiktet när jag kliver upp i badkaret. Doften av det våta tyget.

Det är kanske lika bra att jag säger det med en gång: Jag tycker inte om att vara här. Jag tycker inte om det här landet. Jag tycker inte om människorna, vad landet har gjort med dem. Vad landet har gjort dem till. Och vad de har gjort med landet. Kan man säga så? Det finns ett land. Människor har bott här sedan urminnes tider. Det enorma slättlandskapet som är så bördigt. Det gynnsamma klimatet. Det enda hotet är torkan. De milsvida slätterna som skiftar i gult och brunt.

Under de hetaste timmarna om sensommaren lämnar hon inte lägenheten. Hon sitter i sin lägenhet i hettan och härdar ut. Sina ärenden gör hon tidigt på morgonen.

Redan vid sjutiden tar hon på sig ytterskorna, tar av sig förklädsklänningen som hon har över kläderna när hon är hemma, och tar sin nätkasse och går mot centrum. Hon handlar aldrig för många dagar i taget. Hon orkar inte bära så mycket, och hon vill att allt ska vara färskt. Och hon har ingenting emot den här morgonpromenaden, även om det blir allt besvärligare för henne att gå. Hon går långsamt nu. I vintras halkade hon och bröt lårbenet, då tog hon sig inte ut på två månader. Det var värre för henne. Hennes morgonpromenader gör henne gott. Hon går till bagaren och till slaktaren. Hon köper alltid det billigaste hon kan hitta. Allt har blivit så dyrt. Hon kan minnas vad ett kilo socker kostade efter kriget, och när hon jämför så är det nästan outhärdligt dyrt. Hur kan man ha råd att koka sylt när ett kilo socker kostar så mycket? Men hon kokar ändå sylt. Hon får alltid så mycket frukt, folk kommer med frukt till henne, och hon kan inte göra annat än att koka sylt av den, även om det inte finns någon som äter den längre. Men när de kommer på besök får de naturligtvis så många burkar som de orkar bära. De älskar hennes sylt och de får alltid de bästa burkarna. Hon tänker på dem när hon står och kokar sylten. Hon vet hur mycket de tycker om den. Men hon vet aldrig när de kommer på besök nästa gång så att hon kan ge dem sylten. Nuförtiden har de också börjat resa med de där billiga flygbolagen som inte låter dem ta med sig särskilt många kilo. Och de ska ju ha av vinet också. Och brännvinet. Men hon har slutat med brännvin.

Hela den vänstra väggen i hallen består av skåp. Också kylskåpet står här, inbyggt i ett av skåpen. Detta är allt som finns av skåp och garderober i lägenheten. Rakt fram är dörren till sovrummet, och till vänster, efter skåpen, är öppningen in till vardagsrummet.

Sovrummet är litet. Det får plats två sängar i vinkel, och en stor byrå och en stol. Det är allt. Det ligger en matta på golvet, och på väggarna över sängarna löper väggbonaderna som är vävda i de typiska traditionella mönstren. Det hänger en liten bokhylla på väggen ovanför en av sängarna. Det står ett tiotal böcker i den, och några porslinsfigurer. Ett askfat står kvar från den tiden när Mekanikern bodde här. Det är kanske det enda spåret efter honom. Kanske det inte ens är efter honom, kanske askfatet fanns här långt innan han flyttade in. Kanske askfatet påminner om gladare tider, när det kom andra rökare till lägenheten. Jag vet en rökare som besökte henne. En gång i veckan, på söndagar, kom han på besök. Han var mycket punktlig och mycket prydlig. En liten vänlig man. Men det var inte glada tider. De bara lättade lite på varandras sorg. Hjälpte varandra att uthärda.

Vardagsrummet öppnar sig åt vänster från hallen. Det är ingen dörr, bara en öppning. När man står i dörröppningen har man en kakelugn på höger sida. Längs hela den vänstra väggen står en förvaringsmöbel, med skåp nedtill och vitrinskåp upptill. Här står finglas och finporslinet, vaser och porslinsfigurer, och fotografierna.

Fotografierna. Det är alltför få fotografier. Hon borde ha haft fler. Jag borde ha skickat fotografier till henne. Fotografier på mig. På barnen. Hon har bett mig flera gånger om att få fotografier på barnen.

Så här har lägenheten varit befolkad: först var det tre personer. En man, en kvinna, och deras dotter. Hon blev deras enda barn. De levde tillsammans i lägenheten i ett antal år, och sedan flyttade mannen ut. De skilde sig. Det var ovanligt på den tiden, det var ett stort fall att leva som skild, och svårt att vara ensamförsörjande mor. Det måste ha varit tungt. Hon måste ha övervägt det och kommit fram till att priset var värt att betala. Äktenskapet måste ha varit outhärdligt. Av någon anledning var äktenskapet outhärdligt.

När han hade flyttat ut var hon ensam med sin dotter i lägenheten. Det gick säkert bra medan dottern var en liten flicka, men hon växte ju upp. Det måste ha blivit ganska trångt. Ett enda sovrum och ett vardagsrum. Sov de båda i sovrummet eller sov en av dem i vardagsrummet? Hur de än löste det så måste det ha varit ganska trångt. Det var knappast aktuellt med älskare till exempel.

Flickan blev tonåring och träffade en ung man. Kanske hon var nitton år när hon träffade honom. Hon flyttade in hos honom, i den stora lägenheten som han bodde i tillsammans med sin far. Det måste ha varit bättre plats där. Det jag inte förstår är varför de flyttade tillbaka efter att de fått barn. Tillbaka till den lilla lägenheten. Var det

för att hennes mor kunde hjälpa dem med flickan? Det måste ha varit det.

Nu var de fyra i lägenheten. I ett år levde de tillsammans, de fyra i lägenheten.

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-017707-2

COPYRIGHT © Nora Szentiványi 2016

enligt avtal med Oslo Literary Agency

Först utgiven på norska på Forlaget Oktober AS 2016

OMSLAGBILD Guri Guri Henriksen

OMSLAGSFORM Sara R Acedo

TYPSNITT INLAGA Stempel Garamond 10,3 pkt

TRYCK ScandBook AB, EU 2019